СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 168. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 22 липня 1930. VOL. XXXVIII. No. 168. Jersey City, N. J., Tuesday, July 22, 1930. THREE CENTS.

ОПОЗИЦІЯ ПРОТИ ДОГОВОРУ СЛАБНЕ

ВАШИНҐТОН. — Уряд сподівається нині вже скорого голосовання та прихильного полагодження лондонського договору про морське зоруження. Довгі наради, які вже переходять у третій тиждень, тяжка спека, а передовсім безнадійність дальшої боротьби, змучили опозицію до того, що вона не може вже довше боротися.

Що противники договору мають усього 11 голосів, показалося при голосованню над поправкою Бинґема, після котрої Злучені Держави мали би зломати договір та почати будувати нові кораблі з великими гарматами, якби яка інша держава, що не брала участи в лондонській конференції, почала будувати кораблі.

У суботу закрито засідання три чверти на пяту з тим, що прихильникам договору певно вдасться довести до остаточного голосовання у вівторок або середу, як ще не скорше.

„БОЛЬШЕВИЦЬКА ПРОПАҐАНГА В АМЕРИЦІ ПЛАЧЕНА МОСКВОЮ".

НЮ ЙОРК. — Перед конґресовим комітетом, що розслідує комуністичну пропаґанду в Злучених Державах, ставали в суботу як свідки: інспектор Джан А. Лайонс, голова радикального бюра поліційного департаменту міста Ню Йорку; Джан Дж. Лірі, редактор для робітничих справ у щоденнику „Ворлд"; муринський проповідник Етелред Бравн; алдерман Фред Мур та орґанізатор залізничих портерів Филип Рендолф.

Лайонс зізнав, що „Амторґ" під покришкою торговлі веде комуністичну пропаґанду на стільки, що виплачує гроші комуністичним аґентам у краю. Він покликався в своїх зізнаннях на бувшого большевицького представника в Японії й Франції, Бесідовського, котрий каже, що Москва платить американській комуністичній партії на біжучі видатки 100,000 долярів у рік та додає 10,000 долярів на видатки надзвичайні. Крім цього юнійний союз у Москві дає їм 25,000 долярів у рік на большевицьку аґітацію та на добуття юній під вплив большевицьких аґентів. Крім цього Москва, як потверджує Бесідовський, дає 60,000 долярів річно на удержання в Америці „оґпу", тайної большевицької поліції, яка має наглядати над роботою большевицьких аґентів та слідкувати за людьми, занятими в „Амторґ"-у.

Мурини, що ставали свідками перед комітетом, говорили про завзяту аґітацію, яку большевицькі агенти ведуть серед американських Муринів. Мимо цього, свідки згідно признали, аґітація не має ніякого впливу. Число Муринів-комуністів в Ню Йорку можна просто почислити на пальцях.

ВЕЛИКА ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ЕЛИЗАБЕТ (Ню Джерзі). — Поспішний поїзд Пенсилвенійської Залізниці, що їхав до Ню Йорку, зударився тут в суботу коло пів до 11 години вечером з автомобілем, що задержався на торі й не міг з нього зїхати. Наслідком зударення льокомотива поїзду перевернулася, два вози скотилися з високого тору вниз, а один віз завис на узбочі насипу. Тому, що катастрофа случилася в місті, то сейчас повідомлено про неї шпиталі, і на місці випадку заявилися амбулянси; та коли стали ратувати ранених, у возах повстав огонь, який відганяв ратуючих.

Число жертв величезне. В неділю було в шпиталях коло пів сотки ранених. З них один уже попомер.

Уряд розвів над катастрофою слідство. Він задержав наперед людей, що їхали в автомобілі. Вони кажуть, що їх автомобіль станув на торі без їх вини. Вину має поносити залізничий уряд, який не дав належитих сиґналів.

КРІВАВІ ВИБОРИ В МЕКСИКУ.

ЕЛЬ ПАСО (Тексас). — Підчас аґітаційної боротьби між так званою революційною партією та соціялістами в Хуарес, в мексиканськім стейті Халіско, прийшло до горячої бійки, в котрій загинув один чоловік, а 6 були важко ранені. Уряд мусів проголосити воєнний стан.

ЛІКАРІ ПРИЗНАЮТЬ ТУРКОВИ-ДІДУГАНОВИ ЙОГО ВІК.

НЮ ЙОРК. — Старого Турка Зару Аґу, що приїхав оноді з Туреччини в Америку, відвідало тут кількох лікарів. Лікарі признають йому, що він може мати 156 літ віку, як каже його пашпорт. Вони признають його незвичайно здоровим. Лікарі звернкли йому увагу на те, що йому починає рости волосся. Аґа тим дуже втішився, бо він не мав волосся вже сто літ. Він сейчас заявив: „А я казав собі вже нераз, що буду жити без кінця".

Мають його незадовго представити на розсліди медичному товариству.

ВЕЛИКІ СНІГИ В АРҐЕНТИНІ.

БУЕНОС АЙРЕС. — Цьогорічна зима в Арґентині дуже люта. Сніги падуть дуже великі. Від двох уже тижнів залізниче получення між Арґентиною та Чілем зірване через снігові засипи.

Тимчасом у північній Америці панують у богато околицях сильні спеки. Цими днями була сильна спека головно в середно-східних стейтах, як Пенсилвенії, Ню Джерзі, Ню Йорку й інших.

СЕНАТОР НОРИС НЕ МАЄ ДИВНОГО СУПЕРНИКА.

Суд стейту Небраски постоновив, що зголошення так званого „Джорджа В. Нориса Другого" як кандидата на уряд сенатора в осінних виборах є неважне, бо подане після законом визначеного реченця. Супроти цього кандидатом буде там тільки один сенатор Норис. Сенатор каже, що цю штучку зробила йому велика електрична компанія, якої незаконне поступовання сенатор розкрив у сенаті.

ТУРОК-ДІДУҐАН ПРИЇХАВ ДО АМЕРИКИ.

На кораблі „Сіная" приїхав до Провіденс, Род Айленд, з Істанбулу Заро Аґа, Турок, котрому телер 156 літ. При висіданню на беріг Аґа заперечив, буцімто він приїхав на замовлення якої „сухої" орґанізації. Перечив теж вістку, що він розвівся зі своєю одинацятою жінкою. Приїхав він до Америки, щоби дати себе розслідити американським медичним товариствам.

ЯЗВА САМОВБИВСТВ СЕРЕД УЧНІВ.

В Вендзіні в двох днях занотовано цілий ряд самовбивств серед учнів. 18-літня учениця третього курсу семинаря, Ірина Міклясівна кинулася під поїзд й згинула на місці. Причиною самовбивства було неодержання промоції. Знову 17-літній ґімназійний учень К. Жмудась застрілився, бо не здав іспиту.

НОЖИЦІ В ШЛУНКУ ЖІНКИ.

В Штрембергу в Бранденбурґії ще в 1917 жінка одного з інжинірів фабричних піддалась операції сліпої кишки. Операцію переводив найкращий хірурґ з Мец. Від цього часу, себто від 13½ літ, помимо лікарської опіки занепадала вона щораз більше на здоровлю. Перед кількома днями недужа пішла знов до лікаря і цей знова перевів їй операцію. По відчиненню шлунка знайдено 14 цм. довгі ножиці, покриті поволокою ржи й вапна. Ножиці ці зашив хірурґ у рані перед 13½ р. В місці, де були ножиці, витворилася ропа. Стан пацієнтки дуже ґрізний і після думки лікарів, навіть коли житиме, то лишиться калікою.

ПРЕЗИДЕНТ ВОЛОЦЮГІВ.

Французька жандармерія арештувала якогось волоцюгу, що представлявся як „президент міжнародного синдикату волоцюгів". Найдені при ньому папери вказують, що ця своєрідна орґанізація має звиш 100 членів і річна вкладка виносить лише одного франка. Знак часу: навіть волоцюги орґанізуються!

В ЛЄНІНГРАДІ ГИНУТЬ З ГОЛОДУ.

В червні, як доносять з Лєнінграду, 48 людей згинуло з голоду. В цьому 30 відсотків є робітників, а решта це інтеліґенція, котрій відмовлено карток на харч.

ВТІК З РАДЯНЩИНИ В УБРАННЮ З ЧАСОПИСІВ.

На границі Латвії зловлено 17-літнього молодця, якого вбрання складалося з часописів. Він заявив, що втік з кольонії дітей зпід Ленінграду, в наслідок морення голодом і катування. Латвійські власти відставили його до границі.

ДВА РОКИ ТЮРМИ ДЛЯ БУВШОГО ГОСЛА ПІДГІРСЬКОГО.

Польська преса приносить звістку, що бувший український посол С. Підгірський засуджений варшавським окружним судом на два роки твердині за те, що в соймовім готелі переховував „комуністичну бібулу". У його кімнаті під ліжком найшли дві валізи комуністичних летючок аґітаційно-революційного змісту. Посол Підгірський доказував, що вся ця література і валізи, в яких вона находилася, принележали до комуністичних діячів, які вряди-годи користали з його гостинности і спали в нього, а він із найденими паперами не має нічого спільного. Одначе, як твердять офіціяльні свідки, переведена особиста ревізія ствердила, що посол Підгірський носив летючки при собі, їздив з ними, а навіть писав якісь підозрілі записки.

ПЕРЕКЛАДИ УКРАЇНСЬКИХ ТВОРІВ НА ЧЕСЬКУ МОВУ.

В „Моравско-Слеcкім Деннік-у", який виходить у Моравській Остраві, появляються час до часу переклади з українньої літератури. Авторкою цих перекладів є Чешка, Марія Конечна, яка настільки опанувала нашу мову, що переклади виходять дуже добре. Переклала вона цілу низку оповідань Стефаника, Коцюбинського, Марка Вовчка й інших. На днях почала виходити повість Осипа Турянського „Поза межами болю" в її перекладі як літературний додаток згаданого денника. З інших перекладених праць Марії Конечної заслуговує на увагу „Українська Читанка" — антольоґія української прози і прекрасно переложені українські казки, що ввійшли до альманаху п. з. „Славянські казки".

МІСТО НА ДНІ ЧОРНОГО МОРЯ.

„Комуніст" повідомляє, що біля міста Херсону спеціяльна експедиція археольоґів натрапила на дні Чорного моря на руїни старинного міста грецьких кольоністів. Ведуть далі пошукування. Місто неустійненої покищо назви було первісно над берегом поря, а опісля, тому, що морський беріг обнижувався, затонуло на дні моря.

„МЕНЕ ПЕВНО ПОВІСЯТЬ".

„Ізвестія" розписали телеґрафічну анкету серед письменників обох континентів у справі будучої війни проти СРСР. Частина їх виявила прихильність СРСР., частина вірить у дальший розвиток соціялізму. Шов відповів: „Мене певно повісять". Богато письменників не відповіло, м. і. Ґ. Гавптман і Ремарк.

СКАНДАЛ У ПОСОЛЬСТВІ СРСР.

Посол СРСР у Гельсінґфорсі вніс до кримінальної поліції скаргу на бувшого шефа большевицької торговельної місії, Ерсіндзіяна, що нафальшував векслів на 5 і пів міліона німецьких марок.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА.

В Кульчицях Рустикальних, пов. Самбір, вибухла ґрізна пожежа, в наслідок котрої згоріло 18 господарств. Причина пожежі невідома.

ГОСТІ ЗПОЗА КАРПАТ У ЛЬВОВІ.

До Львова загостив гурток студенток і студентів із Закарпатської України, які приїхали до Галичини, щоби приглянутися життю і буттю нашого народу. Цей гурток закарпатчиків спинився коротко в Перемишлі, а дня 22. червня українська молодь гостила дорогих гостей у салі „Бесіди" у Львові. Від Т-ва „Пласт" витав закарпатську молодь проф. Северин Левицький, а присутні на салі львівські Українці привитали гостей гучним „Слава"!

ШУКАЙ ВІТРУ В ПОЛІ.

Бандити, що так сміливо ограбили Торговельний Банк у Лодзі, гуляють досі по світі з 300,000 зол. В останніх днях повторились кілька разів чутки, що вломників вже зловили, поліція навіть зловила якихсь чотирох підозрілих людей, арештувала буцімто спільничку вломників, перевірила тотожність одного потопельника в Віслі, але всі ці здогади досі помилкові.

ТРУП НА ВАГОНІ ПОЇЗДУ.

Дня 21. червня завважили на стації Самбір на одному ваґоні поїзду Львів—Самбір трупа. При ньому не найшли жадних документів, тільки ніж і інші злодійські знаряддя. Догадуються, що є це один з шайки злодіїв, які від довшого часу напастують околицю Самбора. Злодій мусів убитися під Скниловом, де поїзд переїжджає попід міст.

НАЙБІЛЬШЕ, СОНЯШНІ КРАЇ В ЕВРОПІ.

Після статистики найбільш соняшним краєм в Европі є Еспанія, бо має біля 3 тисяч соняшних годин річно. На другому місці є Італія — 2,400 соняшних годин, дальше Франція 2,100 годин, Німеччина 1,800 год. Голяндія 1,700 год. Анґлія 1,400 год. і скандинавські держави 1,200 соняшних годин на рік.

ВІДГОМІН ПЕРЕГІНСЬКОГО СТРАЙКУ.

В січні минулого року відбувся в Перегінську, пов. Долина, страйк лісових робітників, який тревав кілька тижнів і скінчився побідою страйкуючих. Одначе в часі страйку староство проголосило виїмковий стан, стягнуло з села високу контрибуцію і поліція арештувала більше число робітників. Закинено їм публичне насилля, якого мали допуститися погрозами під адресою фірми і страйколомів. Справу вела прокуратура при стрийському окружному суді і щойно тепер відбулася карна розправа на виїздній сесії в Рожнітові. Перед лавою обвинувачених станули 47 лісових робітників. По дводневній розправі понад 20 обвинувачених засуджено на кару від 2 місяців до кількох днів, але кару всім завішено. Решту обвинувачених звільнено. Боронив д-р Роман Домбчевський, адвокат зі Стрия.

БІДНА ВИСЛА.

Кілька днів спеки без дощу сильно пошкодили в деяких місцях Вислі, головно в околиці Горішньої Кальварії. Вода висохла в ріці так, що 6 кораблів — один з них з пасажирами — сіли на мілині і ждуть на дощ.

ГІНДЕНБУРҐ ОБЇЗДИТЬ РЕНЩИНУ

НАСЕЛЕННЯ ВИТАЄ ЙОГО ТАК, ЯК СВОГО ІМПЕРАТОРА.

ВІСБАДЕН (Німеччина). — Президент Гінденбурґ, обїжджаючи Ренщину щойно звільнену зпід окупації антантських військ, стрічає скрізь таке приняття, яке населення вряджувало свому імператорови. На кілька годин до прибуття президента всі вулиці й дороги, якими він має проїздити, тісно запаковуються населенням, котре зїздиться з усіх сторін. Проїжджаючого президента натовпи стрічають патріотичними піснями та ентузіястичними привитаннями.

Навіть такі завжди ворогуючі орґанізації, як Штальгельм, що складається в більшости з монархістів-фронтовиків, та орґанізація Райхсбанер, яка складається з соціялістів, мирно поводяться між собою й разом витають президента. В своїх промовах президент Гінденбурґ дякує населенню Ренщини, що воно не піддавалося ріжним інтриґам, а міцно трималося вірности своєї держави. Також наґадує населенню, що звільнення Ренщини треба завдячувати мудрій політиці небіжчика Штреземана.

Не зважаючи на свій старий вік, Гінденбурґ тримається бадьоро й по нім мало замітно втому від досить таки тяжкого обїзду ріжних місць Ренщини.

ШУКАТИМУТЬ КОМПРОМІСУ.

БОМБЕЙ (Індія). — Виконуючий обовязки президента Індуського Національного Конґресу, Пател, заявив, що Індуси не мають нічого проти Анґлійців та самої Анґлії. Вони лише бажають, щоби їх домагання були вислухані й задоволені в такій мірі, яка забезпечить інтереси обом сторонам.

Тому, він говорить, треба шукати компромісу для заспокоєння Індії й припинити пасивну резистенцію супроти Анґлії, яка завдає велику шкоду населенню Індії.

СПІР ІЗЗА СТІНИ ПЛАЧУ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина). — Комісія Ліґи Націй під головуванням Лоґфена закінчила свою роботу в справі спору між Жидами та Арабами ізза Стіни Плачу. Виїжджаючого до Женеви Лоґфена прийшли провожати представники Жидів та Арабів на чолі з верховними своїми релігійними вождами.

Прощаючись, Лоґфен заявив, що Комісія зібрала докладний матеріял, який послужить Лізі Націй при вирішенню реґуляції, кому й коли молитися біля Стіни Плачу так, щоби були забезпечені інтереси Жидів та магомедан. Поки таке рішення западе, залишається в силі реґуляція, установлена високим комісарем Палестини.

ЖЕРТВИ ТАЙФУНУ.

ТОКІО (Японія). — Все більше вияснюються страшні наслідки тайфуну, який пронісся над частиною Японії та півднем Кореї. Сила вітру доходила до 100 миль на годину. Населення не памятає на свому віку такої страшної сили, з якою шаліла кілька годин ця буря.

Наслідки тайфуну ще не зовсім виявлені, але вже тепер числять, що матеріяльні шкоди будуть виносити більш як 50,000,000 долярів. 11,000 приватних домів та публичних будинків цілковито зруйновані, 31,000 будівель більш-менш зруйновані. Понад 750 ріжних рибальських човнів, байдаків тощо загинули на морі. Людських жертв на суші в південних японських провінціях та в Кореї, де пройшов тайфун, нараховують поверх 250. Скільки загинуло на морі, ще не відомо.

ТЯЖКІ БОЇ В КИТАЮ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Не зважаючи на заяви північних повстанців, що їм пощастило перемогти війська націоналістів у Гонанській провінції, там ще тягнуться далі кріваві й уперті бої. Зі штабу військ націоналістів повідомляють, що війська Кай Шека поволі перемагають повстанців, хоч з обох сторін падають великі жертви в людях.

Покищо годі сказати, на чийй стороні дійсно знаходиться перевага.

В ЄГИПТІ НАСТУПАЄ ЗАСПОКОЄННЯ.

КАІРО (Єгипет). — Премієр міністер Сідкай ужив рішучих заходів до припинення заворушень, які підняли націоналісти на чолі з бувшим премієром поваленого правительства. Заворушення, як відомо, виникли на знак протесту проти зміни правительства та розвязання парляменту.

Тепер націоналісти рішили припинити свої активні виступи, але будуть домагатися скликання парляменту на спеціяльну сесію. Для цього вони збирають підписи серед членів парляменту, щоби подати заяву свому султанови.

Всі магомеданські установи та европейські крамниці й ріжні інституції охороняє військо в усіх містах. Це спинило активність мас і внесло заспокоєння.

АРЕШТ АНТИСЕМІТІВ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — По наказу правительства арештовано 31 антисемітських аґітаторів та пропаґандистів погромів. Серед арештованих є двох священиків Румунів, які накликали до погромів на Буковині.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order
Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВУГЛЕВА ЗАЛАГОДА

Конференція представників майнерської юнії та властителів копалень угля, що радила в Ню Йорку майже три тижні, нарешті встановила для майнерів твердого вугля точки нового контракту, котрий має ввійти в життя з днем 1. вересня. Ся умова важна, бо відноситься до одного з найважніщих промислів краю. Вугіль се найважніше топливо, а топливо се двигаюча сила промислу. До того умова нормує умови праці 150,000 робітників твердовугільного промислу, який певно дає прожиток якому пів міліонови осіб, членів родин твердо-вугольних робітників.

Наконець умова важна й тим, що вона показує, в який спосіб Америка, в сей час тяжкої економічної кризи розвязує питання відношення робітників до підприємців. Московські аґенти горлають, що економічна кріза, яку переживає Америка, се найкраща пора на розбурхання робітників, до їх зрадикалізовання, до підбехтання їх на люту клясову боротьбу, або й на світову революцію. Комуністичні головачі й наказують з Москви своїм аґентам в Америці, щоби вони використали як слід економічну крізу для нащіплення комунізму в голови американського робітництва.

З тої то причини нюйорська конференція є дуже підзначна. Вона являється немовби пробним каменем большевицьких ворожбицтв. Чи можна було бачити на конференції більше, як звичайне, завзяття одної сторони до другої? Чи має яку основу большевицьке базікання про нахил до скрайности в моментах пересилення? Здається, все показує в зовсім протувну сторону. Наради представників копалень і юній були ведені горячо, торги йшли завзято, критиковано противну сторону остро, але не горячіще, не завзятіще й не остріще, як звичайно. Наради тревали коротше; видно, кожда сторона була більше схильна до компромісу. До компромісу доведено скорше, як у попередних нарадах такого рода.

І компроміс, до якого доведено, теж не заострює боротьби між сторонами, але, як вони самі кажуть, її ослаблює. Кожда сторона може похвалитися реальними здобутками. Майнерські представники ухиленнєм небезпеки зниження робітничої заплати, й частинним здобутком у справі збирання юнійних оплат при виплаті, представники підприємців частинною побідою в справі „чек-оф" та здобутком у справі арбітрації.

І контракт зроблено на півшеста року, що теж показує на бажання мира, а не на війну.

Словом, московські пророки знова показалися кепськими ворожбитами.

Г. Кірхнер фон Лілієнкірх (Берлін).

Україна і Німеччина.

(Голос визначного німецького публіциста й знавця питань Сходу Европи).

Відомости, що приходили зі Сходу до Німеччини по польських повстаннях та на початку соціяльних рухів у Росії, справді збудили на короткий час більше заінтересовання національними проблемами Сходу, але завдяки зручній польській зовнішній пропаґанді висунулась на перший плян справа боротьби між Польщею та Росією, а українське питання залишилося позаду.

Таксамо і національне відродження минулого століття на українських теренах під Австрією, звязане з боротьбою проти Поляків, не могло збудити більшого заінтересовання тому, що воно було знане в Німеччині під іменем „акції русинів" при чім лише збільшився хаос понять через означення „Україна", „русин", „малороси". Ще з передвоєнних часів, напр., багато німецьких урядів, поміщиків та селян памятає як найліпше „русинів"-зарібників, які від минулого століття аж до світової війни сотками тисяч приїздили до Німеччини. Однак з ріжних розмов можна ствердити, що небагато є таких, які бажають мати робітника „русина", знають, що це є син України.

Також українське культурне відродження з кінцем минулого століття майже не залишило слідів у Німеччині. Цілком виїмково у протилежности до великого числа в тому часі опрацьованих у німецькій мові російських та польських творів перекладано українські твори на німецьку мову та поширювано їх.

З початком европейської кризи перед світовою війною почала німецька політика та військовий провід дещо більше інтересуватися проблемою „Росії". Однак найчастіше поверхове знання тих органів, що їм доручено до опрацьовання відповідні завдання, а рівнож і обставина, що більшість людей, старшини, купці та ин., висланих з Німеччини для розслідів на місце, володіла тільки російською мовою, мали той наслідок, що ті люде при своїх інформаційних поїздках чи то на південь, на Україну, чи на північ, до властивої Росії, стали пізнавати лише зверхню форму царської держави, не маючи можливости заглибитися в її внутрішній склад. Тому безпосередньо перед війною звернула вправді на себе увагу найближча до німецьких границь польська проблема, але не українські національні змагання, які при відповіднім пізнанні їх та засвоєнні могли без сумніву відіграти визначну та корисну для центральних держав ролю. Голоси кількох відокремлених німецьких особистостей, які, як напр. Павль Рорбах, Вагнер та инші, завчасу пізнали українську проблему, пролунали без відгомону.

Ні німецька політика, ні військовий провід не усвідомлювали собі того, який кольосальний козир малиби вони в руках для поборення східного фронту, колиб були прийшли до своєчасного орґанізовання українського національного визвольного руху. Міжтим німецькі кола (навіть військові) зовсім не знали нічого про український добровольчий стрілецький леґіон, який від початку світової війни аж до її кінця безперервно боровся по німецькім та австрійськім боці, й це тоді, коли орґанізовання польських військ находило всебічну піддержку та було загально відоме. Шкоди, які пізнійше з такого фальшивого повстання виникли для самої Німеччини, бо польські війська творили кадру повстанців, що обсадили Познанщину, Шлеськ, тощо, дали за правду тим нечисленним приятелям України в Німеччині, що вже в перших роках війни домагалися розділу російських полонених на Росіян та Українців і уважали за відповідне останніх добре зорґанізувати. Початки до того навіть зроблено; на жаль, вони обмежилися на чисто інформаційній культурній роботі по таборах, замісць того, щоби спробувати видобути з величезної скількости Українців національну силу, як це нпр. зроблено з Поляками. Без сумніву, вина під тим оглядом не лежить тільки на німецькім боці, але передусім у браку відповідних сил української інтелігенції, що не була тоді у стані перебрати за кордоном відповідний репрезентативний провід під оглядом політичним, господарським та військовим над формованою в національнім дусі українською масою.

Зворотний пункт творив упадок царизму та розбиття „Росії" на поодинокі національні краї. Українська справа стала тепер актуальним питанням дня. Однак не наслідком якоїсь систематичної акції, але просто силою доконаного факту. Та й тоді цією проблемою, як такою, в Німеччині ще не переймалися. Оголошені особисті спомини поодиноких учасників мирових переговорів у Берестї Литовському ясно доказують, що на українську делеґацію якийсь час дивилися як на щось цілком маловажне, й її шанси підскочили щойно тоді, коли заступники центральних держав пізнали, що з російськими большевиками не дасться так легко вчинити згоду. Отже виходом тоді було встановлення знаної умови з заступниками України, в якому бажання Німеччини та взагалі центральних держав були як найдальше узгляднені.

Зі вступом німецьких військ на Україну вступила вперше більша кількість Німців у ближчі зносини з Україною та її населенням. Зі здивуванням стверджували вони при тім, що тут відносини між селянським населенням, його мова й звичаї цілковито відмінні від північних країв „Росії". Та залоґи по містах взагалі, а передусім окупаційні власти й штаби, не могли так легко пізнати українську культуру, присипану російською окупацією, та полягали при своїх інформаціях в першій мірі на Москалях, Поляках та Жидах, отже на чужинному населенню міст, яке загалом ставилося ворожо до українського руху. Саме тут лежить виправдання помилок, що їх почали робити окупаційні власти у відношенні до місцевого населення, а також і у відношенні до української влади через фальшиве вмішування в її внутрішні політичні справи. Мимо всього мусить обєктивний історик все таки ствердити, що між політиками та військовими за часів окупації України знайшлося дуже богато людей, що з найбільшим заінтересованням студіювали українську справу та намагалися надолужити страчений для Німеччини час минулих століть. На їх чолі стояв ґенерал-фельдмаршал фон Айхгорн, що разом із шефом свого штабу, капітаном фон Дреслером, упав жертвою бомби атентатчика, висланого з Москви, коли українсько-німецькі відносини почали під його кермою ставати щораз тіснішими. Як видко, в поважних випадках Московщина послуговується для закріплення своїх позицій не лише політичною пропаґандою, але й персональним тором, щоб у короткий спосіб унешкідливити особи, які могли збудити Україну до нового життя. Час побуту Німців на Україні був закороткий, щоби міг привести до якихсь тісніших звязків народу з народом. Матеріялізм голодового часу останніх воєнних літ поза поглядом, що Україна є краєм, який спливає молоком та медом, і тому відповідним для заспокоєння голоду німецького запілля, не дозволив виринути дальшим комбінаціям. Обставини, в яких відбувався відворот німецьких військ зі Сходу, також не сприяв тому, щоби хаос 1918. року задержати в добрій памяти по обох боках.

(Кінець буде).

— Коли зараз мені не заберетеся з хати, закличу чоловіка!

— Коли його нема дома!

— Відкіля знаєте, що його нема дома?

— Ну, бо як хто має таку жінку опирицю, то напевно не сидить дома!

В. Свербивус.

ПЕРШІ УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ.

(Оповідання).

(9)

З одного воза стягли оленя, якого Дорман застрілив був ще коли їхали лісом сюди. Розклали огні і на грани припікали мясо. Попоїли і полягали спати, полишаючи лише одного вартівника, щоби докладав до вогнів. Ледви засіріло, розбудив їх такий свист, що аж в ухах залящіло. То Дорман свиснув, сидячи на кони. Звернувся до Котлярука і крикнув:

— Я вже їду на мій ґрунт. Як троха оброблюся, загляну до вас. Перекажіть вашим товаришам моє: Бувайте здорові!

Махнув капелюхом і почвалав ід півночи. Поселенці хотіли просити його, щоби ще бодай одну днину лишився з ними, але вже було запізно. Заки сказали Котлярукови, щоби гукнув за ним, він вже щез в лісі. Тепер треба було розрахуватися з ірляндськими погоничами і заплатити їх, бо вони знаками показували, що вже хотіли би вертати. До того не треба було товмача, бо вони були сторговані на дни і, полишаючи вози з волами, брали два коні з кульбаками. Дістали, що їм належалося, воркнули щось на прощання і відїхали.

Поснідавши, всі старші мущини пішли на обзорини. Вперід обійшли полянку. На око оцінили, що має добрих сорок морґів; може пятьдесять, може й більше. Ціла середина була заросла буйною травою, краями низьким молодником, який легко мож було вичистити. Західним її боком, від півночи ід півдневи плив потік. Навкруги полянки, кудиб не пуститися, був ліс, тай ліс, рівний як стіл. Не було що вибирати, ані перебирати. Кождий кусник був однаково добрий. Вертаючи, стали радити, як їм розсістися, бо зараз треба було повизначувати місця під хати. Найпильніщою для них була відповідь на питанне, чи будуватися на лад американських фармерів, себто хата від хати далеко, бодай на пів милі, — чи на лад, до якого привикли в старім краю, хата коло хати. Були дві причини, які рішили в користь густіщої оселі. Опинившися в чужім краю і в пустини, де не було жандармерії, кождий з них хотів в потребі мати поміч сусіда. Другою причиною була вільна від дерев полянка. Вона давала готову площу під будинки, готове поле. Рішилися полянку поділити між себе і осадити на ній кольонію.

Ті, що лишились були на полянці, тоді, коли инші були на обзоринах, також не дармували. Повідбивали скрині та повитягали посудину і все знаряддя, потрібне до перших робіт. Кучмай і Хомишин метнулися рубати палі і дерти кору на колиби, щоби було де схоронитися перед дощем. Коли мужі вернули, дві колиби вже були готові.

Оглянувши ще раз полянку, поселенці взяли мотузи і стали мірити. Серединою від сходу до заходу відміряли широку вулицю. По обох боках повідміряли по три парцелі. Разом було шість парцель по вісім морґів. Окінчивши сю роботу, навкруги полянки відміряли яких пятьсот морґів, відмежованне посдиноких парцель полишаючи на пізніще. Тепер тільки хотіли обезпечитися перед якими новими поселенцями, що могли би надійти завтра-позавтра і усадовитися тут. Повбивали граничні палі і вернули на полянку обідати. Мяса ще не мали, отже їли кулешу, якої великий запас купили в Мемфісі. Пообідавши, взялися рубати ліс на будівельний матеріял. Кождий рубав коло своєї частини полянки.

Робота йшла скоро, бо ставили такі невибагливі хати, які бачили по дорозі сюди. Всі хати поселенців у тих лісах були з необроблених кругляків і лиш однокімнатні з коморою. І печей не було, лише під комином підмуроване на огнище. Лише Мороз і Климчак, що мали помічників Кучмая і Хомишина з жінками, сіпнулися на більші хати по дві великі кімнати. Їх хати станули просто себе по обох боках дороги. Жінки взялися копати і садити кукурудзу, гарбузи, фасолю, біб, горох, та ще дещо. Насіння привезли з Галичини.

По кількох днях такої роботи, коли знов засіли вечеряти, Котлярук промовив:

— На що ми тащили сюди рушниці, порох і олово? Щоби лиш ту кулешу їсти? Мало тут безпанської звірини? Щоби коло хати робив тільки що трету днину, то вона до осени буде готова. Може би ми завтра пішли в ліс з рушницями?

Ся гадка загально подобалася. На польованне хотіли йти не лиш всі старші, але й всі хлопці.

— Всі не можемо, — Котлярук замітив. — Близько нас тої звірини мабуть не богато, бо ми виполошили її. Треба буде поїхати кіньми аж там, де не долітає цоканне наших сокир. Маємо чотири коні. Один потрібний на вючака, як буде яка добича. Для мисливців лишаються тільки три коні. Або згодімся на трох, або жеребуймо. Нині поїдуть три, завтра чи коли, знов три, і анов три... так, щоби нікому не було кривди. Як хто з тих, що не поїдуть, таки впреться полювати, нехай іде на індики. Вони недалеко хати.

На другий день досвіта відїхали на захід Котлярчук, Решетар і Климчак. Взяли й четвертого коня. Вернули аж смерком з двома оленями, хоч бачили і сполошили аж дванацять. Хлопці Решетаря і Багрія вполювали недалеко хати одного індика. Казали що їх богато в лісі, але дуже тяжко підійти.

— Коби приїхав той Німець і сказав нам, як і де роздобути корови, — промовила Морозиха, коли ціла кольонія сиділа при вогни і заїдала оленину. — Я вже стужилася за молоком.

— Обіцяв, що навідається до нас, — замітив Котлярук. — Як до пару днів не покажеться, треба буде нам відвідати його.

— Або знаєш, де він? — спитав Климчак.

— Від нас на північ. До него не далі, як миля, бо він казав, що як осядемо тут, то будемо його сусідами. Міркую, що й його тропа буде ще виразна, бо відколи відїхав від нас, дощ ще не падав. Можемо в ту сторону вибратися на польованне і поступити до него. Як його не знайдемо, то час не буде змарнований, бо може дещо вполюємо.

Добалакалися до того, що завтра поїде до Дормана Котлярук і ще два. На другий день окульбачили коні, посідали і... назад позіскакували. Причвалав той, до кого вони вибиралися. Поклонився цілій громаді і позираючи на окульбачені коні, спитав:

— Ви куди? Може на польованнє?

— Ми збиралися до вас, — відповів йому Котлярук. — Хотіли спитати, чи не знаєте, де би то мож роздобути яку корову.

— Корову? Добре склалося. Саме й я їду по корову. Не так по корову, як по жінку. Корова прийде з жінкою.

— Ми не знали, що ви маєте жінку. Ми гадали, що ви парубок.

— Жінки ще не маю, але маю дівчину. Зразу я гадав оженитися аж тоді, коли моя хата вже буде готова і оброблений шмат поля. Тепер бачу, що без деякої помочі воно так скоро не піде. Я рішився оженитись зараз і взяти жінку до себе. Може й один з її братів прийде до мене помагати мені. Мій будучий тесть має разом зі свинями коло вісімдесять штук худоби. Гадаю, що пару коров, може й пару безрог продав би вам. Їдьте зі мною. Він перший ваш сусід з того боку. Конем туди, днина дороги. Назад, коли будете гнати корову, так скоро очевидно не піде... Чому ви всі так на купі будуєтеся? Не тісно вам буде?

Котлярук пояснив, чому вони всі будуються на тій полянці і додав:

— Тепер іде гладко, бо не треба корчувати. Що буде, як роботу скінчимо тут і треба буде корчувати ліс? Ще й такий ліс! Наші правнуки не обробляться.

Дорман розсміявся.

— А хтож тут корчує? Чейже дерево не росте при дереві. Між деревами богато вільного простору. Нехай відземки стоять собі, та поволи гниють. Колись таки погниють. Поки вони ще стоять, сіється між ними.

(Дальше буде).

Вуйко (до сестрінки): Якжеж тобі подобається в подружжі?

Сестрінка: Дуже — вуйку. Одиноке, що мені в подружжі не подобається, це мій чоловік — та це дрібниця!

ЛИСТ РОБІТНИКА ПРО ЖИТТЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

До нашої редакції переслав один читач слідуючі листи про життя на Радянській Україні. Автор цих листів селянин, що перебрався через польський кордон. Листи подаємо не виправляючи їх, щоби зберігти точність виразів оригіналу.

Лист перший.

Добродію А. К...!

Повідомляю, що я Вашого листа одержав за якого щиро дякую. Дякую за те, що Ви сознаєте і сочувствуєте нашому крітичному положенню. Думаю, що нераз і Вам заболіло серце за нашим рідним краєм, який завши стогне в поневоленню. Я дійсно є защитник і мученик за нашу рідну батьківщину. Поплатився своїм майном, сімєю й зараз мушу скитатися в чужому краю. Та Ви А... не гірший защитник від мене, коли живете в чужому краю, де сволоч комуністична тратить міліони на проґанду, а Ви не даєте нашим людям зайти в заблужденіє. Прошу Вас, щирий приятелю, старайтесь і давайте освіту нашим Українцям, давайте читати книжки такі, як історія України, Кобзар і т. д. Коли їх там трудно дістати так можна виілати звідси. Деякі книжки є тут і Ви мені напишіть. Я певний, що рано, чи пізно зійде й возсіяє сонце над нашим краєм і знайдеться правда.

Грошей у листі я не одержав, но дякую за те, що Ви думали мені помогти. Ви не винуваті тому, що гроші з листа пропали. Прошу Вас мої листки подайте до ґазети демократичної, але не до комуністичної. Я думаю, що там є орґан український, а коли ні, то дайте до американської ґазети. Вони приймуть і перекладуть на свою мову. Трохи воно нескладно написано через брак часу. Працюю від рана до вечера. Нема коли навіть написати листа не то статтю. Матеріялу в мене є багацько про большевицький рай.

Прохаю Вас добродію дайте прочитати ці мої листи мойому братови В... і попросіть його, щоби постарався взяти мене до Америки, бо тут я тільки запрацьовую на харчі і на дрібні розходи. Також прошу написати листа з якої Ви місцевости. Передаю Вам свій привіт і братови В... та всім співчуваючим Українцям. Бувайте здорові, Ваш доброжелатель М....

Другий лист.

Лист 12 червня 1930 року.

Шановний мною добродію А. К..... і щирий почувателю краєвої нашої біди, яка обляґла з давніх давен чорною хмарою наш Рідний Край. Вона затемнює вільне життя народу й розвиток краю.

В краю, який ввесь світ називає краєм рік меду й молока та гарного повітря, тепер панує голод, люди роздягнені й босі, панує скрізь насильство, безсовісність, гніт, здирство, розстріли, зсилки, тюрми й кругом смерть від голоду. Зазначені траґедії охватили третю частину загального населення України, а голод і насильство майже всіх. Шкода подумати й, згадуючи ті часи пережитої неволі, я зараз плачу, коли згадаю, як плачуть там бідні люди. Пройдеш біля тюрми — стоять сотні жінок, дітей, котрі прийшли відвідати своїх мужів та батьків; пройдеш селом — біля хат плачуть люди, як мерців виносять на цвинтар, котрі померли від голоду, хвороб та злиднів. Їздив я й до Росії. У січні місяці цього року я там бачив, як тисячі людей вештаються з одного кінця в другий, шукаючи спасення в тому великому краю та зївши хліб вертаються до дому голодні й знищені. Вернувшись до дому, йде в ярмо, яке скрізь розставлено, як сильце на дичину.

Бачив я скрізь, як люди стоять у черзі за фунтом хліба та чверть фунтом кінського мяса, а це все робітники та службовці. Бачив я, як голова Наркому Калінін посіщав один колектив між стаціями Сизрань-Пенза (точно не можу сказати стації, бо примітки залишилися дома). Він приїхав у поїзді з 5 ваґонами охорони, а коли від стації проходив скрізь стояла варта, а в повітрі літали ярошляни. Далі стояли сотні жінок та дітей, які падали на землю й просили помилування від колєктивізації й висилки чоловіків та батьків. Кат пройшов не звернувши уваги й без жалю, а з усмішкою на лиці сів і поїхав. Осталися люди так немов би біля мерця. Поїзд мій рушив і я поїхав далі зі сльозами на очах й обляглою кровю на серці, мов гадюка. По дорозі ми наганяли потяги з людьми, яких під вартою везли на Сибір за те, що вони вміли хазяйнувати (не думайте, що багатих, або винних, бо землі в нас не вільно було мати до колєктивізації більше, як 8 дес.) і мали по яких сяких-таких 5—6 десятин.

Коли я доїхав до Сибіру, то в мене вийшов хліб, який я зі собою взяв на дорогу. Та тут довелося вертатися назад. Вертаючись і я, як і всі инші, заїхав до Києва. Тут акурат сталося так, що в мому напрямкови потяга треба було чекати 19 годин. Пішов я в город пошукати чогось поїсти. Походив кільки годин і не міг нічого знайти. Сів на трамвай і думаю, а може таки десь хліб нажену. Бачу написано „Столова", а нижче кінь намальований, під яким написано, що можна по розрішенню вживати конину. Я зайшов і замовив собі їсти, заплативши за обід 75 коп. Правда це дешево, бо державна столова. Мяса я не просив, бо то конина, а риби дали мені лише чверть фунта, півтора кубика супу — чистої поливки з одною картоплиною та 100 ґрамів (одна пята частина фунта—Ред.) хліба, от і все, бо більше нічого не дається одній особі на обід. Пообідав я по буржуйськи, бо їв з тарілок. Тільки не було після чого пити воду. Пішов я в городі до знайомих робітників та службовців і учнів вищих шкіл, де за розмовою з ними провів багато годин. Вони росповідали мені, що в третій годині буде демонстрація на знак протесту проти римського папи, що він заступається за релігію та оголошує й веде аґітацію хрестного походу, а також буде демонстрація проти собственника. При тім мені росповідали робітники та службовці, як вони голодують й як їх змушують силою йти на демонстрацію, бо коли не підеш так зараз викидають з роботи й з квартири, також не дають ні шматочка хліба, хоч помирай з голоду на вулиці. Тому вони всі змушені йти по наказу комуністичної ячейки. Де чого з нашої розмови я не можу навіть писати тепер. Після нашої розмови я рішив піти й побачити, що за демонстрація буде.

У назначеній годині почали приходити ґрупи робітників зі всіх кінців города з плякатами та музиками. Службовці й робітники всі обдерті й майже босі зі смутними та худощавими й блідними лицями. Понуривши голову до низу, вони в смутному вигляді проходили рядами, мішаним строєм, деякі заводили революційні пісні та їх ніхто не підтримував. Публіка, яка була поза демонстрацією, плакала й нарікала, що людям кепсько живеться, бо ізза злиднів приходиться вмирати. Їхало два авта, на яких везли в старорежімській формі чучала й палили їх на очах людей. На площі демонстрація почала росходитися, а поміж росходящимися робітниками було чути нарікання на владу й на тяжке життя. З тим я пішов на стацію й через годину поїхав до дому, де правили чужі люди. В той час у нас був бунт проти чужих правителів та його придушили й комуністи почали винищувати свідомих селян. На другий день по бунті й мене спіткала зла доля. Та знаючи свою неминучу смерть, яка спіткала всіх инших свідомих Українців, я рішив ратуватися. Коли аґенти Г. П. У., карний відділ, оточили моє помешкання, я почав тікати й від десяти до пятьдесяти кроків стріляти чотири рази в мене та я хоч і був ранений всеж утік. Мусів знайти собі притулок у Польщі, де лікувався. Дома в мене сконфіскували все те, що залишилося, а жінку та півторарічну дитину заслали на Сибір, як контр-революційну родину.

Я сам мав невелике господарство, яке завів з 21-го року, бо не хотів іти на державну службу, щоби служити неправді та помагати Москалеві господарювати на Україні й з бідного народу полатану сорочку знімати. Я мав дві й пів десятини землі та кілька вуликів пчіл. Отсе й все, але в большевиків був куркулем, бо був свідомий Українець.

Взиваю всіх еміґрантів і народи звернути увагу на мої короткі слова й деякі приклади та не піддаватися комуністичній пропаґанді й відвернутися від комуністичних солодких слів, бо вони й вас наділять тим „солод-раєм", якого довелося нам зазнати на рідних землях.

Написав **С. М.**

Кременець на Волині.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На бойову акцію і Рідну Школу.

Пересилаю до Обєднання три чеки на суму $97.50 з таким призначенням: $77.50 на бойовий фонд У. В. О. і $20 Рідній Школі.

Сума та складається з слідуючих жертв:

1) Відділ 204 УНС ухвалив на своїх зборах 3 липня ц. р. вислати $25 до У. В. О. на негайну оборону засуджених ляцьким судом гр. Біду і тов. На повисшу суму зложили: каса 204 відділу $15; по $1: М. Близнак, В. Дроботій, М. Каришин, П. Сокальчук, П. Редчук, Г. Дубляник, М. Мороз, Лев Мороз, А. Куцик; по 50 цнт.: Я. Пшик й І. Ошуст.

2) Збірка на пікніку, який улаштували т-ва: Січ ім. Б. Хмельницького; Запорожська Січ, від. 117 УНС; т-во ім. Т. Шевченка і Могильниця; послідні оба відділи У. Р. Союза, дня 8 червня ц. р. виносила $17.50, призначена на бойовий фонд У. В. О.

3) Зібрано підписаним на бойовий фонд УВО на книжочку ч. 247 $35. На ту суму жертвували: П. Стасюк $14, А. Маланчук $5, по $2: І. Турин, С. Уличний, Г. Уличний, Я. Тарас; по $1: В. Ярич, М. Сурмач, Г. Дубляник, Л. Мороз, Г. Хлистун, Ф. Матлай, М. Лука і Д. Кіт.

4) На Рідну Школу $20: Та сума походить з розпродажі підписаним календарів Р. Ш. і книжки „За океаном" $16 і членська вкладка до Р. Ш. по $1: гр. М. Близнак, І. Дусаненко, Ф. Галичин, і Гр. Галичин.

Микола Близнак.

Дівчина (з великого міста, приїхала на село і бачить бузька): Тату, що це за птах?

Батько: Це бузько.

Дівчина: Алеж тату, ніяких бузьків нема! Цеж лише маленьким дітям оповідають про бузьків!

—o—

На виставці образів якийсь гість хоче скритикувати образ:

— Ну, коли це має бути мистецтво, то я направду великий осел!

Інший гість біля нього відповідає як стій:

— Це напевно мистецтво!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БРУКЛИН, Н. Й.

Пікнік з протестаційним вічем.

В нашій місцевости засновано Союз Українських Національних Товариств і Братств міста Бруклина, Ню Йорк. Ціллю Союза є: нести моральну й матеріяльну поміч своїм братам в рідним краю в їх визвольних змаганнях. Союз устроює час від часу віча, концерти і тим подібне. На день 13 липня приготовано пікнік. На сю ціль нанято „Белведер Парк" на Норт Біч на Лонґ Айленді. Дохід з нього призначено на боєвий фонд.

Коли вже пікнік був проголошений і приготовання до нього пороблено, прийшла з краю сумна вість, що польський суд у Львові засудив Українця Романа Біду на смерть. Комітет пікніку сейчас рішив зробити на пікніку протестаційне віче проти польського суду.

Сей день остане довго в памяти тих, що брали участь у пікніку. Старий парк добре вже нам знакомий. Він нагадує нам вид зруйнованого села. Зелені стіни кличуть до себе. Година перша мінут 30 вїжджає великий трок. Се наші їдуть на пікнік. Всі в веселім настрою, підспівуючи: „Пішли женці в поле жати!" Не успів ще дійти до парку, ось дівчатка вже вчіпляють тобі рожу. Проходжуюся між липами, здибаюся зі знакомими з Бруклина, Ню Йорку. Найбільше Асторійців: вони вважають, що се пікнік у них і прийшли чисельно. Сидять люди гуртками коло столів. Заїдають смачно, хто що має. Частує один другого. Серед розмов і гостини час летить.

Нараз чути голос труби, а се певно буде віче. Ідемо до салі.

Короткою промовою отвирає віче головний радний У. Н. Союза, гр. Стефан Заблоцький. Говорить коротко бруклинський парох, о. А. Лотович. Головний бесідник, редактор Свободи О. Ревюк, розповідає, як Польща намагається спольщити наш нарід, як скоївся вибух бомби на „Тарґах Всхідніх", як Польща використовує сей вибух для розрахунку з українськими революціонерами, як вона видає жорстокий присуд, чому й на що. Польща думає застрашити українських революціонерів. Сього вона не осягне. Жорстокий суд тільки приєднає більше людий для революційної боротьби, яку вона хоче припинити. Сю боротьбу піддержуть Українці з Америки своїми жертвами.

Гр. Заблоцький визначує кілька дівчат, щоби вони пішли між зібраних та зібрали жертви на цілі У. В. О., на котру то ціль зрештою призначений чистий прихід з пікніку. Як дівчата збирають жертви, підносяться голоси, щоби підняти протест в резолюціях і головний бесідник перекладає зібраним резолюції, в котрих новий польський присуд смерти напятновано як нову спробу застрашити український народ, — пробу, яка певно не вдасться, бо присуд притягне до боротьби ще більше безоглядних борців проти польської окупації. Віче висказує далі глибоку пошану Романови Біді й іншим жертвам ляцької жорстокости.

Віче візвало українську іміґрацію в Америці й Канаді теж дати свою відповідь на львівський присуд, і дати її через чинне піддержування всіх установ у рідному краю, що борються проти польської окупації. З огляду на те, що польський уряд зі спеціяльною заїлістю звертається проти У. В. О., українська іміґрація в Америці зверне спеціяльну увагу на піддержку сеї орґанізації. Піддержка для сеї боротьби має йти безпереривно, без огляду на хвилеві невдачі, аж поки не здійсниться ідеал українського народа, соборна українська держава.

Резолюції принято одноголосно, без ніякого спротиву. Предсідатель короткого протестаційного віча заряджує відспіванне гимну. Залунало:

Ми Гайдамаки,
Ми всі однакі,
Ми ненавидим ляцькоє ярмо;
Ишли діди на муки, підуть і правнуки,
Ми за народ життя своє дамо.

Віче закінчується. Пікнік іде далі.

Г. Б.

Суддя: Чи ви назвали Кертицю драбугою?

Обвинувачений: Так, пане судде.

Суддя: А чи сказали ви йому, що він крім того боягуз і ідіот?

Обвинувачений: Ні. Та я направду був такий схвильований, що мені ці слова не прийшли на думку.

ДЕЩО ПРО КОРКИ.

Батьківщиною корків є Іберійський півостров. Плекання коркових дерев є під наглядом еспанського та португальського уряду. Коркового дуба не вільно обдирати з кори, доки пень не має в обемі 40 цм., до чого пересічно треба 20 літ. Пізніше обдирають коркове дерево з кори що 8—10 літ, а якість корка поліпшується з року на рік. Відповідно та фахово плекане дерево дає добру кору і сто літ. Першої кори вживається лише до гарбування й інших підліших цілей, а з року на рік якість корка поправляється. Друга кора вже ліпша й уживають її до викладання ратункових човнів і інших цілей, до чого не потрібно надто елястичного корка. Найліпшої і найліпше платної кори вживається на корки до фляшок. Матеріял розсилають у грубезних плястрах, які передтим виварюють, а потім спрасовують.

Р І Ч Н И Ц Я.

Чи знаєш, мужу, що завтра рік
Від нашого вінчання,
Говорить жена, підлещуючись,
При столі коло сніданя.
Як би так курочку чи порося,
Цвітів з городу нарвати,
І днину тую нам найкращу,
Могутньо відсвяткувати.
А муж, зітхнувши, так прошептав:
Марнуй пахуче зілля,
Невинну курку чи порося
В річницю божевілля.

Павло Романишин.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩО РОБИТИ ДЛЯ ДІТИЙ.

Вже аж наприкрилося чути ті всі нарікання, що наша молодь губиться, та що з часом по нас сліду не стане. Ну, правда, ми є тільки здібні до нарікань, але щоби щось зробити, то нас до роботи нема. Ми лише робітники на словах, але не на ділі. Правда, що перед нами загроза втрати нашої молоді. Однак ми повинні старатися, щоб се не сталося перед часом.

Може подумають люди, що клопіт в тім, що наші діти не вписані до братства чи товариства. Справа так не мається, бо богато наших дітий вписано в товариства та тільки всего. Родичі платять вкладки, а діти навіть не знають, що належать до товариства. Навіть не мають нагоди познакомитися поміж собою.

Молодь йде на чужі пікніки, де родичі не можуть добачити, та там морально псуєтьси. Молоді пустують по вулицях. Родичі мало дбають, а урядники байдужі, богато навіть не розуміються на справах. В одному нашому братстві, мені відомому, є около 80 дітий в молодечім департаменті. Однак досі нічого не робилося, щоб якимсь способом їх звести докупи, щоб взяти їх на якусь прогульку чи пікнік, так, щоб вони знали, що вони є членами У. Н. Союза.

При нагоді, коли дається для дітий пікнік, можнаби зняти з них фотоґрафію та дати до календара, щоб лишилася на памятку. Це додалоб дітям охоти та гордости бути членами У. Н. С. При цій нагоді вони ще притягнуть других дітий, щоб ставали членами.

На такім діточім пікніку можна вичувати їх робити вправи; це в скорім часі може довести до зорґанізовання скавтів.

Члени вибирають уряд, котрий повинен подбати про подібні річи, або хоч піддати гадку. Для уряду не є досить збирати вкладку, брати за це мізерну заплату та на сім кінчити свою діяльність. Треба робити щось путнього.

Жаден урядник не має права говорити людям, що братство не повинно вживати й малої суми гроший, щоби справити забаву для дітий. Бо з товариської каси можна висиґнувати, скажім, 15—20 долярів на покриття коштів будьякої прогульки; родичі приїдуть з дітьми та покриють кошти самі. Далі, яка користь з того, що будемо держати гроші в касі, коли не буде її кому передати? Бо наші діти засимілюються.

Коли люди побачать, що по відділах практикується щось подібного, то певно будуть вписувати дітий до У. Н. С. і не будуть наші діти пропадати по чужих товариствах, які майже що тижня беруть дітий на прогульку. Думаю, що урядники відділів застановляться над моєю думкою та постараються щось зробити, щоби дати дітям хоч одну прогульку чи пікнік.

Теод. Медвідь.
член 292 від. У. Н. С.

І на смерть є лікарство.

Лікар: Ваша жінка мусить умерти, нема ради!

Чоловік: Га... трудно, нема що діяти.

Лікар: А прийдіть до мене, як помре, я зайду до вас і напишу посвідку смерти.

Чоловік: Добре, пане доктор.

За кілька днів приходить чоловік до лікаря. Лікар зацікавлений питається:

— Що?! То ваша жінка жила ще до нині?

Чоловік: Жила і жиє. Стара Оришка сидить при її ліжку та не дає їй вмерти, так її забавляє ріжними сплетнями.

В БЕЗКОНЕЧНІЙ ЧЕРЗІ.

СУДЯТЬ У. В. О.

Ще один свідок.

Сьогоднішня (23. червня) розправа привабила на салю далеко більше публики, як попередних днів, коли зізнання свідків часто повторювалися і вносили в розправу деяку одноманітність.

Хоч доказове поступовання вже замкнено і можна було сподіватись промови прокуратора, на початку розправи оборонець д-р Шевчук ставить надзвичайний внесок, а саме: прочитати лист обв. Попадюка до Люби Гаращаківної, висланий 6. вересня з Коломиї із почтовою печаткою з тогож дня. В цьому листі Попадюк просить Любу Гаращаківну вишукати для нього лекцію, а з вдячности за це обіцяє бути дружбою для її нареченого, коли він буде женитись із нею. Лист, висланий 6. вересня, є сильним доказом, що Попадюк день перед вибухом бомб був у Коломиї, а не у Львові.

Свід. **Люба Гаращаківна** під присягою зізнає, що знає Попадюка від 1920 р., але за ввесь час дістала від нього тільки один лист, який тепер з ініціятиви родини Попадюка і оборонця д-ра Шевчука опинився в суді як доказовий матеріял на користь Попадюка.

Так говорить прокуратор.

Після зізнання останнього свідка прокуратор Ліпш говорить:

Високий Суде! Наша мандрівка по лябіринті великого процесу добігає до кінця. Ми наближаємося до дня, коли буде оголошений присуд, на який 5 тижнів чекає не тільки родина обвинувачених, але все населення Польщі. Процес цей має виразно політичне тло, провина обвинувачених безпречно **державна зрада, бо** без **тенденції** зрадити державу, обвинувачені не булиб вживали бомбового замаху. Від віків кожна держава йдучи за інстинктом самозбереження, карає за державну зраду дуже важко і строго, бо держава, коли не хоче стратити якоїсь території чи упасти зовсім, мусить охороняти себе законами проти своїх противників.

Виясняючи § 58, прокуратор твердить, що обвинувачені мали на меті відірвати Сх. Галичину від цілости польської держави, тому належали до УВО і приготовляли повстання проти Польщі. Що правда, обвинувачені повстання не виконали, але вони до того стреміли, бажаючи викликати таку революцію, яких ми в історії народів знаємо кілька і які в більшости кінчаються побідою збунтованого народу.

При звичайних злочинах провина карається тільки тоді, як злочин доконаний, але політичні провини, особливо державна зрада мусять бути карані не тільки тоді, як вони доконані, бо для держави булоб запізно карати злочинців вж по революції, тому кожний намір зрадити державу мусить бути караний. Держава мусить хоронити себе від зрадників заздалегідь, бо по революції не ми судилиб цих обвинувачених, але вони нас, так, як державні зрадники Робеспер і Ленін по революції судили і карали своїх вчорашних володарів.

Параграф про державну зраду ухвалений ще за Матерніха, але є перестарілий, але вічно живий, бо кожна держава, без огляду на зміни устрою, мусить боронити себе проти своїх ворогів, тому за державну зраду карає і фашистівська держава і большевицька.

Між обвинуваченими 8 осіб судять за ближчу участь у злочині державної зради, а інші обвинувачені це тільки „пйонки", які брали участь у злочині.

Без УВО обвинувачені не поповнилиб своїх злочинів, тому глянемо на УВО.

Що таке УВО, ми знаємо. Ця організація триває вже десять літ, а ціль УВО приготовити український нарід до нової революції, тому, що перша революція 1918—1919 скінчилася для Українців невдачею. Як це сказав обв. Крушельницький, УВО хоче приготовити український нарід до революції, щоби революція чи війна не застала Українців знов непідготованими так як 1918 р. УВО бореться за визволення й обєднання українських земель зпід чотирьох держав. Оборонці твердили, що УВО бореться і проти большевиків, але хоча низько клоню голову перед українськими патріотами засудженими у харківськім процесі, то всеж я переконаний, що УВО із харківськими патріотами не мала нічого спільного, та що УВО ділає з ініціятиви окремої групи патріотів.

Як вербується членів до УВО ми знаємо: Обвинувачений Кирилюк вияснив нам, як Стефа Шушкевичівна дуже інтелігентно використала його важке матеріяльне становище та затягнула до УВО.

Ціль терору і замахів УВО є ратувати честь українського народу доказати, доказати перед світом, що 7 міліонів Українців не покорилися Польщі, але боряться далі за свободу. Вибух бомб має пригадати світові, що український нарід поневолений, політично придавлений і що він не вважає своєї долі остаточно вирішеною. Ідеольогія УВО це безкомпромісова боротьба проти Польщі, а кожне слово „Сурми" є рукавичкою киненою в лице Польщі і хто читає „Сурму" той знає, що члени УВО при добрій нагоді готові витворити кадри повстанчої української армії. На наш край плине повінь „Сурм" а терор і саботаж подуюм вогнів, загравою пожеж, гуком бомб має в публичній опінії світа приговити прихильну атмосферу для будучого українського повстання. Оборона твердила, що кілька „Сурм" і кілька старих ідіотських шаблюк та крісів УВО ще не зруйнують Польщі, але ми знаємо, що пожежу треба гасити в початках і обвинувачених треба судити як державних зрадників.

Далі прокуратор широко обговорює провини поодиноких обвинувачених, висуваючи на перше місце обв. Біду, потім іде Крушельницький, Вацик, Терещук, Наорлевич, Махницький, Кирилюк і Шушкевичівна Стефанія. Всі вони обвинувачені в ближчій чи дальшій участи в злочині проти §§ 58 і динамітового закону.

Прокуратор цитує статтю „Сурми" п. з. „Бомби впали знов": „Жебрацький польський нарід, який на своїх пісках здох би з голоду, опанувавши силою українські землі, хоче „Східними Торгами" показати світові, що в Польщі є добробут. З цілого світу до нашого Львова зїдуться купці і промисловці, польські міністри, але ми так, як виполошували кулями польських високих урядовців і президента, так бомбами виполошимо польських дигнітарів зі „Східних Торгів", щоби світові пригадаси, хто є законним господарем Галичини. „Східні Торги" мусять перестати істнувати, за це ми ручимо присягою".

На думку прокуратора тло і ідеольогію обвинувачених видно виразно в цій статті.

Пекельна машина, підложена на „Східних Торгах", це щось нечуване і коли подумати про те, то волос стає дубом: Після вибуху лишилось 1 кг. екразиту і коли би він був вибух, то булоб одно з найбільших нещасть у Польщі, а обв. Біда міг би тоді мати славу нового Геґестрата. Треба бути крайним фанатиком, яким є кожний член УВО, щоби підложити таку пекельну машину. Колиб увесь екразит вибухнув, то дійсно про цей вибух почулаб ціла Европа і щастям для Польщі є те, що члени УВО ще не навчились добре приготовляти такі пекельні машини, а може випадок хотів, що коли Біда ніс валізку з бомбами, то його руки тряслися і через те льонт пекельної машини скрутився і вибух був неповний.

Прокуратор намагається доказати, що пекельну машину відніс на „Східні Торги" обв. Біда.

Прокуратор обговорив провини 6 обвинувачених, а завтра буде продовжувати промову.

На увагу заслугує факт, що на сьогоднішню розправу захорував нагло вотант, радник Ангельський і його заступає судья Петер. Замісць д-ра Футими на розправі явився д-р Пеґацький, як заступник пошкодованої Штрайтівної.

(„Діло").

НА МАРҐІНЕСІ ПРОЦЕСУ.

„Слово Польське" наклинає польське громадянство бити українських оборонців.

Колишній співробітник брукового свистка „Ілюстрованого Курера Цодзенного", Блажейовський містить у „Слові Польськім" з дня 23. червня статтю п. з. „Агітація антипольська на судовій салі", в якій явно наклинає польське громадянство до нападу на українських оборонців, що боронять членів УВО. У згаданій статті Блажевський пише між іншим: „Справа йде про систему перепачкування антипольської агітації, яку з дикою сатисфакцією ведуть на розправі деякі оборонці, надіючися, що їх не стріне те, що спіткало комуниста Росяка на Гетьманських Валах. У пятницю на розправі одному оборонцеві здавалося, що він є на конспіративних зборах у Винниках чи на Погулянці і він заявив, що справа національних меншин у Польщі не унормована і звідсіль пливе джерело замахів і саботажів".

Стаття ця має епільоґ, якого може „Слову Польському" позавидувати навіть колишня „Газета Цодзенна", мовляв: „Польське, львівське громадянство чує те все і затискає пястуки та ніяк не може зареагувати так, як зареагувало в день „Божого Тіла" на „Гетьманських Валах".

Як відомо, на „Гетьманських Валах" побито й змасакровано комуниста, посла Росяка і очевидно „Слово Польське", як орган львівських фашистів наклинає публику до погромницьких виступів, подібних, як напад на Росяка.

Цікаве, чи того роду стаття моглаб перейти цензуру, колиб булаб поміщена на сторінках української преси?

Учитель: Тимочко, коли ти ідеш стріткарою, сидиш собі, а бачиш, що ввійшла якась пані й не має місця де сісти, то що робиш?

Ученик: Я так роблю ніби сплю.

—о—

По чім пізнати?

Малий Юрко до батька: А як називається мій маленький братчик?

— Він ще не має імени — каже батько.

Юрко: Ну, то почім ми можемо знати, що він наш?

ВІДОЗВА

ДО СЕСТЕР І БРАТІВ З ПОКУТТЯ ТА ДО ІНШИХ ЩИРИХ УКРАЇНЦІВ.

Філія „Просвіти" в Коломиї виконує велику національну роботу, а то через склинування просвітних і антиалькогольних анкет, через удержування бібліотеки для всіх просвітян, через закладання бібліотек по читальнях „Просвіти" і через висилання до них кожної неділі цілого ряду референтів та люстраторів. Про ту її діяльність читають передплатники „Свободи" нераз в статтях д-ра К. Трильовського про „органічну роботу" в краю.

Однакож до тої роботи треба бодай мінімальних засобів матеріяльних, а то на льокаль, на кошти висилки листів і обіжників, на кошти поїздок та на удержання **двох урядовців**, з котрих кождий не дістає місячно навіть і по 25 долярів.

Члени-селяни тепер у нас дуже бідні і навіть малої річної вкладки заплатити не всилі. А тимчасом має та філія до роботи не лише з великими трудноцами з боку польської адміністрації, але і з завзятою, а дуже ворожою контраґітацією большевиків, виступаючих під маскою так званих „**Сельробів**". Їх агенти є добре платні, а позискують собі прихильників спритно редагованими часописами та устною агітацією, дарма, що між тими агентами є і жидики. Сільська молодь позбавлена через глупу політику польського уряду „Січей" і розвязуваних що хвилі „Лугів", радо йде між „Сельробів", куди її тягне ще і певна таємничість. Доводить це до криків „Геть з Україною!" та свистів підчас співу національного гимну.

Одним словом, виходить нечуваний скандал: молодь поневоленого народа протестує проти його визволення, а нераз і стяг народний зневажає.

Зрозумієте отже тяжке положення того товариства, що ширить щиро- національну просвіту та мусить поборювати і перешкоди, роблені національними ворогами, що мають власть і силу, і знаходить ворожнечу таки й поміж своїми власними земляками, що затуманені добре платними, ворожими українській самостійности агентами, й плюють на Рідну Неньку та перешкаджають її вірним синам у роботі.

Філія „Просвіти" в Коломиї помимо того працює по своїм силам і бореться з трудноцами, та всеж таки внаслідок господарської кризи між своїми членами буде приневолена відправити одного зі своїх дуже вірних урядовців, коли американські Сестри і Браття їй не поможуть.

Найбільше доцільним булоби зробити збірку в даній місті чи кольонії і переслати її на адресу голови філії, **д-ра Івана Новодворського**, адвоката в Коломиї. Очевидна річ, що і дари від поодиноких людей будуть дуже бажані та з подякою приняті.

Тяжка наша праця і затяжна боротьба і лише Ваша поміч, Сестри і Браття зза океану, може підкріпити нашу роботу, дати нам засоби у змаганню з ворогами, котрі засобів матеріяльних мають аж надто!

Просвітник з Іспаса.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".